

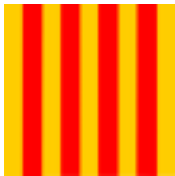
Febrer de 2003

REALITZA:

Belén Figuerol
Joan Coromina

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament
Centre de Recursos Pedagògics del Solsonès

Sant Jordi és la manera d'expressió del nostre poble, diada de la convivència, del civisme i la cultura; en definitiva, és la manifestació del nostre respecte per totes les persones, els pobles i les cultures.

Sant Jordi 2003

TAULA DE CONTINGUT:

	Pàgina
Història	5
Tradició	7
Llegenda	10
L'arnès	13
Poemes	15
Dites	17
Endevinalles	18
Cançons	19
Gastronomia	20
Dibuixos per pintar	22

Sant Jordi patró. Qui era?

Tot i que la manca de fonts documentals ha fet dubtar de l'existència de sant Jordi, tenim testimoniatges arqueològics i de culte que ens permeten assegurar que un màrtir de nom Jordi va ser venerat des del segle IV.

Sant Jordi neix vers l'any 270, segons els uns, a Lidda (Diòspolis), ciutat de Síria; segons els altres, a Mitilene de Capadòcia.

Els seus pares, eren nobles i rics i educaren Sant Jordi d'acord amb les seves possibilitats. De molt jove es destacà per la seva intel·ligència, educació, fortalesa física i pel seu procedir lleial. Seguint les passes del seu pare, s'allistà a l'exèrcit romà i el seu nom començà a córrer per totes les terres dominades per Roma, i les seves gestes a fer-se populars, fins arribar a oïdes de l'emperador Dioclecià que el va voler conèixer.

En un dels seus viatges, arribà a la ciutat de Silene de Lívia, on succeí l'episodi del drac i la donzella i en salvar el poble amenaçat per la bèstia va fer créixer la veu que l'exalçava. L'emperador el cridà a palau per tal de saber, com havia aconseguit tal proesa i també per saber si era cert o fals el que es deia, cada cop amb més insistència, que Sant Jordi era cristià.

Dioclecià li va prometre els càrrecs més elevats, si renegava del cristianisme, després l'amenaçà amb els suplicis més terribles però, malgrat tot Sant Jordi no va cedir a les seves amenaces.

A partir d'aquest moment començà el martiri de Sant Jordi, cruel i llarg fins que l'emperador va decidir acabar amb el jove cavaller i el feu decapitar.

El martiri, segons uns, succeí a Nicomèdia i altres diuen que a Mitilene, i uns tercers a Diòspolis de Pèrsia, la seva mort fou el 23 d'abril de l'any 303.

Sant Jordi patro d'on?

Sant Jordi no és només patró de Catalunya. Gràcies als croats que visiten Terra Santa, la devoció pel sant s'estén a Occident i el seu patronatge arriba a molts indrets de la cristiandat occidental. D'aquesta manera trobem que Sant Jordi es patró de:

Portugal, Aragó, Catalunya, Anglaterra, Lituània, Rússia, Gènova, Grècia, Etiòpia i fins i tot esdevé patró de Geòrgia, que porta el seu nom.

Nom arrelat a tots aquests països i altres trobem la seva traducció:

Jordi (català), Jorge (castellà), Georges (francès), Gorka (basc), Xurxo (gallec), Georg (alemany), Giorgio (italià), Georgos (grec), Iuri (rus), George (anglès)

El nom de Jordi prové del grec "gea" i "ergon" i vol dir: "El que treballa la terra", llaurador o pagès.

Culte, devoció i festa de Sant Jordi a Catalunya

Els inicis del culte a Catalunya comencen quan l'abat Oliva va consagrar l'any 1032 un altar en honor al sant al monestir de Ripoll. D'entre les primeres capelles documentades històricament que es van alçar hi ha la de Sant Jordi de Lloberes, a la comarca del Bages, el 1053. No cal oblidar la capella de la Generalitat de Catalunya que data de meitat del segle XV, per la seva importància social.

En un principi, pel segle XIII, la devoció a Sant Jordi la tenien principalment els cavallers. Per aquest motiu, van néixer diferents ordes cavalleresques de Sant Jordi, com la de Sant Jordi d'Alfama, fundada el 1201 per Pere II de Catalunya i Aragó.

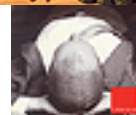
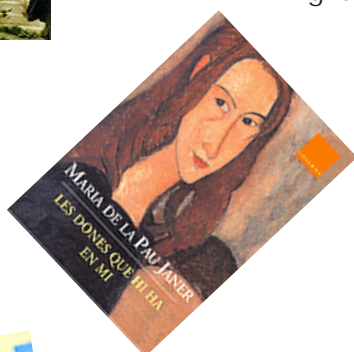
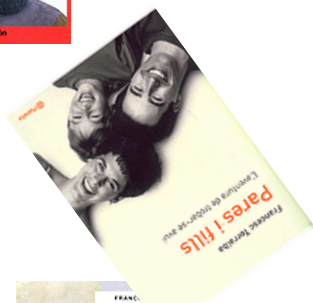
La Generalitat de Catalunya en el seu dietari del 17 d'abril de 1456, va declarar el 23 d'abril públicament com a dia de festa i dos segles més tard, el 1667, el Papa Climent IX aprovà oficialment que el 23 d'abril fos dia festiu a casa nostra, tot i que avui en dia sigui feiner.

La diada

El dia del llibre

La festa del Dia del Llibre té un origen a Catalunya. Va començar a celebrar-se el 7 d'octubre de 1926 en commemoració del naixement de Miguel de Cervantes a instàncies de l'escriptor i editor valencià, afincat a Barcelona, Vicent Clavel Andrés que ho va proposar a la Cambra Oficial del Llibre de Barcelona. El 6 de febrer d'aquell any, el govern espanyol presidit per Miguel Primo de Rivera ho acceptava i el rei Alfons XIII firmava el Reial Decret que instiuïa la «Fiesta del Libro Español». L'any 1930 es va traslladar la data al 23 d'abril, dia de la mort de Cervantes. Més tard, el 1995, la Unesco instituïa el 23 d'abril com el Dia Mundial del Llibre i dels Drets d'Autor. Cal recordar que un 23 d'abril també va morir Josep Pla, William Shakespeare i Garcilaso. Tot Catalunya es vesteix de roses i llibres. Els passeigs i carrers principals de les nostres viles estan plens de parades amb llibres i roses que donen un aire festiu i alegre a la celebració.

La rosa

Sant Jordi és per excel·lència el patró dels enamorats a Catalunya gràcies a la gran gesta del sant en salvar la princesa d'aquell monstre ferotge. Sembla que Sant Valentí fa la "vista grossa" i li cedeix aquest protagonisme al seu "col·lega". Tot i que alguns catalans ho celebren tant el 23 d'abril com el 14 de febrer. Per Sant Jordi, el noi li regala una rosa a la seva "princesa" i aquesta li regala un llibre. D'on ve la tradició de regalar la rosa? Doncs la cosa no està gaire clara, alguns diuen que va néixer de la «Fira dels Enamorats» que se celebrava a Barcelona pel segle XV. Amb certesa es pot dir que ja per aquest segle, el XV, es repertien roses a totes les senyorettes que assistien a la missa que se celebrava a la capella que el sant té al Palau de la Generalitat.

El llenguatge del color de les roses

BLANCA

Amor
Bellesa
Prosperitat
Emoció

VERMELLA

Gelosia
Infidelitat
Alegria
Plaer

GROGA

Subtilitat
Puresa
Innocència
Pau

La festa arreu de Catalunya

BARCELONA: Fira del llibre i de la rosa

- * A la plaça Sant Jaume i voltants s'instal·len parades de roses.
- * A les Rambles s'instal·len parades de llibres.
- * Al pati del Palau de la Generalitat hi ha una exposició de roses.

CATALUNYA: Dia del llibre i de la rosa

És costum d'oferir-se el llibre i la rosa entre els estimats.

SANT CLIMENT SESCEBES: Processó a la roca encantada

Segons una contalla popular, aquesta roca amaga un tresor immens que només es pot desencantar la nit de Sant Jordi. Allà beneeixen dotze pans que després reparteixen.

MONTBLANC:

Representació de la llegenda participant tot el poble.

De gran interès cultural i turístic.

Llegenda de Sant Jordi

La llegenda segons la qual Sant Jordi dona mort al drac per salvar la princesa sembla establerta a la fi del primer mil·lenni. De fet, en trobem imatges a la capella de Santa Bàrbara de Sogánli (Capadòcia), que daten entre el 1006 i el 1021.

Segons la tradició catalana aquesta llegenda se situa als voltants de Montblanc i diu així:

Un drac, un enorme i ferotge drac, es presenta a les portes de la vila emmurallada de Montblanc. El drac de fètid i emmetzinat alè, mata i s'engoleix tot el que té al seu abast. Ramats d'ovelles, bous i cavalls han de ser tancats dintre del clos murallat de la vila. Davant del terror que el drac imposa a la vila i a tota la comarca, el rei convoca a tot el poble per prendre una determinació, i acorden lliurar a la voracitat de la bèstia, la més bella donzella de la vila: que és la filla del rei.

Ella s'acomiada sense vacil·lacions del pare, de la gent de la cort i del poble, i se'n va cap al bosc.

De cop i volta es troba un jove cavaller, armat de cap a peus, portant una llança punxaguda i cavalcant un cavall blanc com una tofa de neu.

Ella va témer per ell, que si el drac sortia, l'esmicolaria, i així li advertí, però el cavaller no tenia por del drac.

En aquell punt, un esbufec del drac entemordí la princesa mentre el jove cavaller envestia la fera ferint-la per tots costats amb la seva llança, podent a la fi, ferir-la sota l'ala esquerra, on tenia el cor.

Amb un altre cop de llança, rematà el drac, que en morir es va fer fonedís dins la terra davant dels ulls admirats de la princesa. On el drac va desaparèixer va néixer un roser de roses roges com la sang.

LLEGENDA DE SERIDJE

Existeixen diferents contes d'altres cultures relacionats amb la llegenda de Sant Jordi. Com a exemple trobem la llegenda de Budi, semblant a la llegenda catalana del cavaller, el drac i la donzella. Aquí la teniu:

Fa molt molt temps, en el temps en què els galls tenien dents, vivia a l'aldea de Riasaka, una família a la qual Rupe (el creador del món) va donar un únic fill, a qui van posar el nom de Seridje.

A Riasaka hi havia el costum d'oferir, des de l'inici dels temps, una donzella per fer callar la ira d'un mal esperit, que una vegada cada rëa rive (mala lluna) es presentava a l'aldea en forma d'eñukuñuku (boa), i ho arrasava tot sense deixar pedra sobre pedra. En vista d'això els habitants del poble van decidir buscar la manera d'evitar que es presentés a l'aldea, i com a solució van arribar a l'acord d'oferir-li, uns dies abans del rëa rive, la seva víctima, que s'escollia entre les més belles de l'aldea.

Va passar que, una nit, quan Seridje anava al darrera d'un èpaha (porc espi), perquè era molt afeccionat a la cacera nocturna, va escoltar uns gemecs tant desoladors que no va perdre un segon per comprovar el seu per què, cosa que li va costar bastant perquè tot es desenvolupava en l'encreuament dels vijururu vivë (encreuament d'energies negatives). Un cop que va obtenir el seu objectiu, per un moment va quedar cegat per la bellesa que veia lligada davant seu. Va sospirar vint-i-una vegades (el 21 és un número molt significatiu de la tradició bubi), tot repetint-se:

- "És ella! és ella! Wewe" (bella).

Un cop tranquil·litzat, es va dirigir a ella i li va preguntar:

- "Què fas aquí i d'aquesta manera?".

Ella li va respondre:

- "Compleixo el meu destí, el del meu poble".

- "Quin és aquest destí tan vil que et té lligada en aquest arbre? Explica-m'ho ràpidament.

Una vegada posat al corrent dels fets, va pensar que no seria correcte alliberar una donzella del seu cruel destí, sinó alliberar Wewe i a totes les que d'ara endavant estarien condemnades a seguir el mateix destí. Però, mentre estava amb aquestes cavil·lacions, va sentir bufar un vent tan fort que no podia ser igualat ni per 10.000 huracans tots junts, va veure com passaven sobre el seu cap unes pedres alades, i sota els seus peus la terra cruïxa, i els rius i els mars es disputaven el terreny lliure, els animals es paral·litzaven i la natura gemia. Però el valeros Seridje, tanta era la ràbia i el coratge que l'animaven, que no va dubtar ni per un instant a canviar de propòsit, mentre es repetia:
- «Ha de desaparèixer perquè Riasaka i les seves belleses trobin la pau».

I treient la seva möchica (llança amb la punta esmolada) del sarró, li va clavar un cop tan fort, que Eñukuñuku va estirar la pota, i el vent el va escombrar per sempre més de la Terra. I, es diu que d'ell mai més se'n va saber res.

I a Riasaka viuen feliços els descendents de Seridje i Wewe. En el lloc en què va caure Eñukuñuku i va ser engullit per la terra, va brotar un llac que tu pots visitar quan vagis a Mööka, si passes per Riasaka.

L'arnès del cavaller

L'arnès és el conjunt d'armes que habitualment usava el cavaller. Està constituït per:

LES ARMES DEFENSIVES

El cavaller porta tot el cos ben protegit per una estructura de ferro, que és rígida, incòmoda i pesada.

A sota de l'armadura s'ha de protegir la pell del contacte directe amb el metall. Es posa una camisa prima, un gipó de cotó i després la cota de malla o augsberg, que és com un vestit fet de ganxet però amb peces de ferro rígid.

Encara que sigui rígida, l'armadura s'ha de poder doblegar pels colzes i pels genolls. En aquests indrets no hi ha ferro per protegir el cavaller, sinó unes peces de malla anomenades gosses o sagnia. És per aquests foradets que, si el cavaller ha caigut a terra durant la batalla, l'enemic aprofita per introduir-hi les dagues i ferir-lo on pot.

Amb una armadura d'aquest tipus, al cavaller l'escut ja no li és gaire útil per defensar-se, encara que també en podia fer servir.

El cavaller es protegeix el cap amb diversos tipus de casc, com l'elm, la celada, el bacinet o la cervellera. Un dels tipus de casc més espectacular és la cimera. El casc consta de dues parts: el casc pròpiament dit i la bavera, que defensa la cara.

Si el cavaller ha caigut a terra, els soldats enemics li aixecaran la bavera per matar-lo amb facilitat.

Parts de què es compon l'arnès:

1-bacinet,	2-gorgera,	3-cuirassa,
4-pansera,	5-faldatge,	6-escarselló,
7-espatllàs,	8-colzera,	9-amambraç,
10-manyopa,	11-guantellet,	12-cuixot,
13-genollera,	14-gambera,	15-sabató

ESPASA

LES ARMES OFENSIVES

Les armes ofensives del cavaller són, bàsicament, l'espasa, la llança, la daga, l'atxa i la maça.

L'espasa que acostuma a pesar uns 2 kg, consta de tres parts: l'empunyadura (que pot medir 10 cm si s'ha d'usar amb una sola mà o 25/30 cm si s'ha d'usar amb les dues), la creuera i la fulla (d'un metre de llargada, més o menys). Havien de ser força difícils de manejar!

DAGA

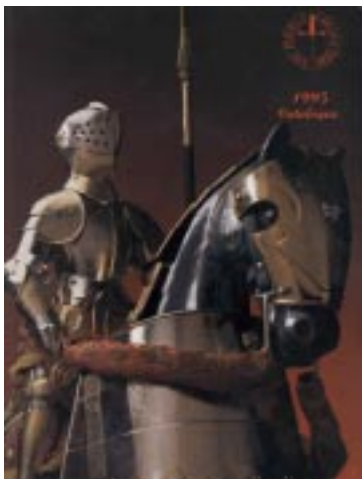
LES DEFENSES DELS CAVALLS

La protecció del cavall era fonamental, en primer lloc perquè calia evitar que la bèstia fos ferida i caigués al damunt del cavaller, i en segon lloc perquè les muntures eren molt cares.

Així és que es protegien els animals amb la **testera**, que els cobria el cap, els **collars**, que els salvaven el coll, les **cobertes** i els **flancalets**, que defensaven els flancs, els **pitrals**, que els cobrien el pit, i les **gropes**, que els amagaven la gropa.

Per muntar el cavall, el cavaller necessitava una **sella**, els **estreps** i les **regnes**.

Cal tenir en compte que carregat amb tot això, el cavall no corria a la velocitat acostumada ni era tan àgil com quan no duia cap mena de vestit al damunt.

Poemes catalans sobre Sant Jordi

EL CAVALLER

Lo cavaller
Jordi guerrer
cuida avançar
per defensar
del rei la filla
on era el drac
tal premi n'hac:
molt poc après
ell ne fou pres
e fort batut;
dins en Barut
fou escorxat
per mig serrat.

Jaume Roig (1401-1478)

EL CAVALLER LA FIRA DE SANT JORDI (fragment)

A la fira de les roses
a firar-me antany aní,
el roser de què em firí
en fa enguany de tan hermoses
que n'he fet parada aquí.
Hi ha la rosa alexandrina,
la vera i la d'esbarzer,
també les de Palestina,
que floreixen sense espina
de Jericó en lo roser.

Jacint Verdaguer (1845-1902)

LA DIADA DE SANT JORDI

La diada de Sant Jordi
és diada assenyalada
per les flors que hi ha al mercat
i l'olor que en fan els aires,
i les veus que van pel vent:
»Sant Jordi mata l'aranya».
L'aranya que ell va matar
tenia molt mala bava,
terenyinava les flors
i se'n xuclava la flaire,
i el mes d'abril era trist i els nens i
nenes ploraven.

.....
Quan el Sant hagué passat
tot jardí se retornava:
perxò cada any per Sant Jordi
és diada assenyalada
per les flors que hi ha al mercat
i l'olor que en fan els aires.

Joan Maragall (1860-1911)

UNA ROSA

Sant Jordi, santa diada
del passat i l'avenir,
Fe i Pàtria nostrada
del meu cor fas sobreixir.
Oh la bella matinada!
Quina joia de collir
una rosa perlejada,
una rosa a mig obrir!

Maria Antònia Salvà (1869-1961)

SANT JORDI GLORIÓS

Sant Jordi té una rosa mig desclosa,
pintada de vermell i de neguit;
Catalunya és el nom d'aquesta rosa,
i Sant Jordi la porta sobre el pit.
La rosa li ha contat gràcies i penes
i ell se l'estima fins qui sap a on,
i amb ella té més sang a dins les venes
per plantar cara a tots els dracs del món

Josep Maria de Segarra (1894-1961)

ALTRES POEMES:

- El corser de Sant Jordi, Ventura Gassol
- Invocació a Sant Jordi, Miquel Dolç
- El cavaller Sant Jordi, A. Correig i Massó
- Sant Jordi, Lluís Gassó i Carbonell
- L'abella i la flor, A. Bori Fontestà
- En un jardí i Les roses, Joan Vinoli
- Les roses franques, Joan Maragall
- La diada de Sant Jordi i les flors que s'esfullen, Joan Maragall
- La poesia, Josep M López Picó
- Cançó de la rosa, Joan Garcés
- La rosa de cristall, Josep Maria de Segarra
- Brot de Salvia, Guerau de Liost
- El poeta olora un perfum i A la poesia, Joan Brossa
- El despertar de la rosa, A. Correig i Massó
- El roser de Sant Jordi, J. M. Rovira i Artigues
- L'espasa de Sant Jordi, Alfons Maseres
- Les roses de Sant Jordi, Salvador Perarnau
- Sant Jordi, Guillem Colom
- Sant Jordi triomfant, J. M. Folch i Torres
- Sant Jordi, Salvador Espriu

Dites entorn Sant Jordi

Sant Jordi arribat
surt la cuca del forat.

*****

L'ordi, si per Sant Jordi
és espigat
per Sant Joan
és madurat.

*****

Bon Sant Jordi i Santa Creu,
hi haurà vi per tot arreu.

*****

Bon sol per Sant Jordi i per Sant Marc
podràs veure el vi a raig.

*****

Dos mesos abans de Sant Jordi
sembla el teu ordi.

*****

Per Sant Jordi
l'espiga a l'ordi.

*****

Per Sant Jordi
vigila ton ordi;
si en veus una espiga ací,
altra espiga allà,
ves-te'n a casa
que prou ordi hi haurà.

*****

Per Sant Jordi
cava ton ordi,
per Sant Robert
que ja el tinguis cobert,
que per Sant Marc
ja faràs tard.

*****

Si plou per Sant Jordi
les cireres en orris.

CRP del Solsonès

Endevinalles

M'obro i tanco i guardo a dins
històries, consell i lliçons
hi ha qui em guarda amb molts bons fins
i qui em deixa pels racons.

(El llibre)

Tot plegat no dic mai res,
però si bé em divideixen
i em comprenen i em coneixen
faig savi aquell que no ho és.

(L'abecedari)

Plana com la mà
blanca com la neu
parla sense boca,
camina sense peus.

(La carta)

Tinc títol i no sóc noble
tinc marges i no sóc riu,
sóc molt blanc i sóc molt negre,
amb mi es plora i amb mi es riu.

(El llibre)

De tot parla, de tot xerra:
de la pau i de la guerra,
de la terra i del sol,
d'amor, d'odi i condol,
de comerç i de política,
de la mar i de la clínica;
de tot sabrà donar-te raó.
No endevines què és això?

(La màquina d'escriure)

Les postres de la diada

La gastronomia del dia ofereix exquisideses com el pa i les rosquilles d'anís de Sant Jordi, però predomina un pastís inventat a principis del 1900 a la Pastisseria Riera de la Rambla de Canaletes. Us donem la recepta per si voleu provar-ho!

Ingredients

3 ous, 1/4 de litre de llet, 100g de sucre, 1/2 pinya, 100g de nata, 1 copeta de xarop de grosella, 2 Kg de gel, 1/2 llauna de mermelada d'albercoc, 100g de maduixes, 100g de melindros, 50g de sucre llustre, 3 fulls de cola de peix.

Preparació

Bullir la llet. Fer una crema amb els rovells, el sucre usual i la llet. En treure-la del foc, afegir-hi la cola de peix prèviament remullada. Remenar fins que la cola sigui ben dissolta. Posar-la a refredar sobre el gel trinxat. Tallar els melindros tots de la mida de l'alçària d'un motllo flamera gran, o d'una cassola que sigui poc alta i ben plana, col·locar-los tot el volt, fent venir cap a fora el costat exterior dels melindros. tallar els bocins a tiretes.

Quan la crema bavaresa sigui quasi freda (procurant de no deixar-la prendre) afegir-hi els retallats de melindros, la grosella, la meitat de la nata, les maduixes triades, rentades i ben escorregudes i la meitat de la mermelada. Barrejar-ho i omplir-ne l'interior del motllo, que primerament s'haurà revestit de mitjos melindros. Voltar-lo de gel fins que quedi ben pres el contingut. Arranar els caps dels melindros, deixant-los a l'alçària de la pasta de bavaresa interior.

Amb un ganivet ben esmolat, pelar la pinya i reduir-la després a rodones del gruix d'un duro. Partir-les pel mig i amb un tallapastes rodó, tallar la part del cor. Escórrer la nata, afegir-hi el sucre de llustre i ficar-la a la mànega amb el cornet de 9 puntes, deixant-la sobre el gel trinxat.

Presentació

Quan el pastís sigui completament pres, posar una plata rodona a sobre i capgirar-ne el contingut. Fer amb la nata un monticle punxegut al centre. (En fer-ho, embolicar la mànega amb un drap plegat.) Tot el volt, posar-hi una capa de mermelada d'albercoc. Sobre la mermelada col·locar-hi les mitges llunes de pinya. Deixar la plata sobre el gel, fins al moment de servir-ho.

BON PROFIT !!

